Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Monumentnummer*: 531415

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	04 april 2014
Kadaster deel/nr	82697/191

*Woonplaats**	*Gemeente**	*Provincie**
Kortenhoef	Wijdemeren	Noord-Holland

*Kadastrale gemeente**	*Sectie**	*Kadastraal object**	*Appartement aanduiding*	*Grondperceel*
's-Graveland	B			2233

*Omschrijving***

Cluster 13. Bomvrij Wachthuis met Remises.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

BOMVRIJ WACHTHUIS MET REMISES (gebouw A) als verdedigingswerk dat aan drie zijden en bovenop is voorzien van een aarden dekking. Een wachthuis is een onderkomen met voorzieningen voor manschappen en hun materieel; een remise is een opslagplaats voor kanonnen met bijbehorende munitie. Met de toename van de draagwijdte van het geschut, de kracht van de inslagen van projectielen en de explosieve kracht van (brisant)granaten werd het steeds moeilijker weerstand te bieden aan aanvallen. Verzwaring van metselwerk, toepassing van schokabsorberende metselsystemen (onder meer door middel van bogen), flauwe hellingshoeken en gebogen of juist puntige vormen, gebruik van beton - en later van gewapend beton - in steeds zwaardere uitvoering, was een van de manieren om de vestingwerken bestand te houden tegen toenemende aanvalskracht. Bovendien was het aanbrengen van aarddekkingen een goed middel gebleken om de energie te absorberen of te dempen. Dit is de reden waarom vele gemetselde of betonnen werken van een aardlaag of een frontbescherming van zand of aarde zijn voorzien. Afhankelijk van de periode van ontstaan - en daarmee van de te verwachten inslagkracht van projectielen - werd van 'bomvrije gebouwen' gesproken, wanneer ze werden geacht bestand te zijn tegen een van tevoren gedefinieerd aantal inslagen van zwaar kaliber.

Omschrijving

BOMVRIJ WACHTHUIS MET REMISES, in oorsprong uit de periode 1844-1847 en toen gebouwd als een verdedigbare, vrijwel vierkante, maar in aanzien niet symmetrische, bakstenen bouwmassa met aan de keelzijde (noordwest) links en rechts enkele meters vooruit liggende delen. Bovenop was het wachthuis voorzien van een door muurwerk met schietgaten gedekte geschutsopstelling. Rondom lag een gracht. In 1880 is de geschutsopstelling verwijderd, werd de gracht gedempt en is het gebouw aangeaard. Tevens is het aan weerszijden uitgebreid met een iets uit de gevellijn terug liggende en van een hellend dak voorziene remise. Wachthuis en remises zijn als ensemble dan ook niet uit een standaardformule tot stand gekomen. De bakstenen gevel is van een nog aanwezige pleisterlaag voorzien, waarop een camouflagebeschildering uit 1937 aanwezig is. Langs de drie overige zijden en bovenop zijn het wachthuis en de remises onder een aardedekking gebracht. Bovenop enkele gemetselde rook- of luchtkanalen. Het bouwwerk telt meerdere onderling verschillende - al dan niet dichtgemetselde - getoogde toegangen en vensteropeningen, waarin houten deuren en ramen. In de gevel de inscriptie "Kijkuit". Het interieur wordt gevormd door een aantal al dan niet onderling verbonden, getoogde ruimten.

Waardering

Het BOMVRIJ WACHTHUIS MET REMISES van Fort Kijkuit is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op:

a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw),

b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de eeuw).

Het betreft hier een onderdeel van omstreeks 1844-1847, uitgebreid in 1880, als voorbeeld van een bakstenen, bomvrij gebouw dat naar een niet veel toegepaste vorm tot stand is gekomen.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

* Het onderdeel is representatief (karakteristiek) en relatief zeldzaam omdat het in verschijningsvorm de kenmerken vertoont die het toenmalige defensieve doel onderstrepen en de fysieke ontwikkeling van verdedigbaar wachthuis naar wachthuis met remises laat zien.

* Het onderdeel is goed bewaard omdat het bouwwerk in hoofdvorm en detaillering nog steeds de functies en de bijzondere ontwikkeling ervan laat zien.

Hoofdcategorie	*Subcategorie*	*Functie*
Verdedigingswerken en militaire gebouwen	Militair wachtgebouw	Wachtgebouw